

Kampen om ei hytte

Det er grenser for hva en statsminister kan få til. Det gjelder også selv om han har LO-lederen på laget. De kan for eksempel ikke oppheve en stiftelse hvor de begge burde sittet i et styre som ikke har fungert på 40 år.

Av Stein Erik
Kirkebøen

Vi begynner med begynnelsen i denne merkelige saken, og begynnelsen var Martin Tranmæl (1879–1967). Han satt aldri i regjering og han satt bare (angivelig motvillig) én periode på Stortinget. Likevel var han den mektigste mannen i Arbeiderpartiet i mellomkrigstida og kanskje i noen år etterpå. Han satt i lands-/sentralstyret i 57 år (1906–63), han var redaktør av Arbeiderbladet i 28 år (1921–49), det var han som førte partiet inn i den Sovjet-dominerte Komintern – og ut igjen – på 1920-tallet. Som retoriker og taler var han fenomenal til å oppildne og engasjere folk.

Friluftsmann og hyttemann

Maleren og avholdsmannen fra Melhus var, som mange andre Ap-topper på den tida, en ivrig friluftsmann og han hadde hytte i Bærumsmarka. Den ble mye brukt. Men hytta lå bratt og ulendt til, og med åra ble Tranmæl så dårlig til beins at han ikke klarte å gå dit.

Arbeidertoppene så på ham med så stor ærefrykt og respekt at partiet, LO og Arbeiderbladet bestemte seg for å spleise på ei ny hytte som var lettere tilgjengelig, til friluftsmannen. Han skulle få den nye hytta i 70-års presang i 1949.

Uønska i Holmenkollåsen

De sleit med å finne tomt, den de fant ved Lillevann i Holmenkollåsen måtte de gi opp fordi naboene protesterte høylydt mot å få en (tidligere) kommunist i nabolaget. Til slutt fikk de bygge på ei kommunal tomt på Øvre Vaggstein innerst i Maridalen, innafor vernesonen rundt Maridalsvannet.

I 1953 sto hytta ferdig. Arkitekttegna og fjong, med strøm og

FOTO: STEIN ERIK KIRKEBØEN

I skogkanten ovenfor Øvre Vaggstein gård innerst i Maridalen, ligger Martinhytta.

innlagt vann. I ei hytte! I 1953! Tranmæl ville ikke eie hytter. Den gamle ga han derfor til ei niese. Den nye ble overført til en stiftelse hvor styret var toptungt, der satt han sammen med lederne i Ap og LO og redaktøren i Arbeiderbladet. – I går eide jeg to hytter, i dag eier jeg ingen, skal han lykkelig ha utbrutt da det var på plass.

Tranmæl brukte hytta mye, kanskje mest til rekreasjon, men også til møter og kameratslige sammenkomster.

Lite brukt

Etter hans død brukte Arbeiderpartiet hytta stadig mindre. Den lå langt fra sentrum og den mangla moderne kontorfasiliteter. I 1979 overtok Oslo Arbeiderparti forvaltninga – men ikke eierskapet – av hytta. I 1991 fikk Maridalens Venner (MV) tilgang til hytta og fra 1998 et leieforhold som ga dem disposisjonsrett over hytta, mot å holde den og dekke alle utgifter til løpende vedlikehold.

Våren 2022 var det slutt. Da fikk Maridalens Venner et brev fra Oslo Arbeiderparti om at leieforholdet skulle avsluttes. Det nekta MV å akseptere. De fant ut at det ikke var partilaget som eide hytta til tross for at den figurerte i dets regnskap. Eier var fortsatt stiftelsen Tranmæl hadde oppretta. Men den hadde visna hen for lenge siden og var ikke registrert i Stiftelsestilsynet. MV-leder Tor Øystein Olsen ville ikke gi fra seg nøkkelen til noen som ikke eide hytta.

Toppene skreiv brev

Da grep statsminister Støre og LO-leder Hessen Følsvik til pen-
nen og skreiv et famøst brev til Stiftelsestilsynet. Der ba de om
at stiftelsen «Martinhytta i Kroken i Maridalen» oppløses slik at
hytta kunne «selges så snart som mulig». Det er famøst fordi de
ikke hadde noen rett til å fremme et slikt krav eller ønske. De
eneste som kan be om at en stiftelse oppløses, er dens styre. Ikke
en gang statsministeren kan gjøre det.

Arbeiderpartiet, LO og Dagsavisen klarte å stable et styre på
beina. Det jobber med sikte på å få solgt hytta som de samme
organene i 1953 ga som æresgave til Martin Tranmæl, til høyst-
bydende.

Verneverdig?

Men de har møtt trøbbel. Vernemyndighetene har oppdaga det
Partiet og de andre giverne ikke har sett ved hytta som allerede
står på «Gul liste» i Oslo kommune: *Riksantikvaren har startet
en vurdering av Martinhytta med tanke på fredning. Martinhytta
vurderes som særlig verdifull i nasjonal sammenheng, både som
et kulturminne etter en av Arbeiderpartiets mest betydningsfulle
lederskikkelser, og for arbeiderbevegelsens posisjon og kultur i det
20. århundrets samfunnsliv og politikk, heter det derfra.*

FOTO: STEIN ERIK KIRKEBØEN

*Her hygger Rune
Gerhardsen og
Tor Øystein Olsen
seg ved hyttas
peis. Også inn-
vendig er hytta
stort sett bevart
slik den var på
Tranmæls tid.*

Riksantikvaren har ennå ikke konkludert om hytta skal fre-
des. Det gjenoppstytte stiftelsesstyre argumenterer sterkt imot.

Forskjellig syn

Der står saken. Mens kvernene maler kan vi jo lure på hva som
har skjedd med Arbeiderpartiet, som later til å være villig til å
selge både sin tradisjon, sin kultur og sin his-
torie – en stor del av partiets sjel – til høystby-
dende. Mens de lurar på hvorfor oppslutningen
stuper.

Men kanskje kan det være interessant å se
hvor forskjellig Martin Tranmæl og arven etter
ham vurderes i partiet. Mens toppene sentralt
og i Oslo kun har hatt fokus på å få solgt hytta
de ga Tranmæl i hedersgave, arrangerer Trond
Giske og Nidaros sosialdemokratiske forum i høst, for annen
gang, en festival hvor de hedrer den gamle kjempen ved å bru-
ke navnet «Tranmælfestivalen». Mens de i Oslo er opptatt av å
få mest mulig penger for minnet etter den store lederen, hyller
partilaget i Trondheim ham.

Og det ene laget har angivelig flere betalende medlemmer
enn alle de mer enn 50 partilagene i Oslo til sammen. Det er
ikke sikkert forskjellen bare skyldes synet på Martin Tranmæl,
men det kan kanskje si noe om holdninger og forhold til parti-
ets historie og kultur. Og kanskje om økonomien.

STEIN ERIK KIRKEBØEN

*Til og med
Tranmæls gamle
kaffekjele er
bevart og fortsatt
i bruk.*

Artikkelforfatteren er medlem av Maridalens Venner og har skrevet
årets årbok, *Bønder i by'n*. I årsberetningen, som er en del av årboka,
finner du en grundig dokumentasjon av «Martinhyttesaken» fra side
127. Årboka finner du på www.maridalensvenner.no.